

RAUHA- NIEMI

TAIJA TUOMINEN

TAMMI

Taija Tuominen

Rauhaniemi

TAMMI

HELSINKI

1. painos

© Taija Tuominen ja Tammi 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-8733-1

Painettu EU:ssa 2026

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

*Meidät tullaan muistamaan ikuisesti
niistä jäljistä, jotka jätämme jälkeemme.*

SIOUX-HEIMO

Pakastimen hyllyllä on Barbin pää. Pelkkä pää. Kul-
taiset hiukset leviävät jäätyneelle ritilälle ja suuret
siniset silmät tuijottavat rävähtämättä.

Olen avannut väärän oven, suljen sen välittömästi.

Lauttasaari, Onnellisten ihmisten saari. Keittiön ik-
kunasta näkyy kylmä ja tammikuinen meri, johon
Tulikukka kertoi aamuisin pulahtavansa. Tulikukka
houkutteli minut tänne, viereensä lampaantaljalla
peiteltyyn vuoteeseen unisiepparin alle.

Miten tässä taas näin kävi?

Katson jäistä merta, tuuli heittää lunta sen päällä.
Talvella Tulikukka hakkaa harjalla jäätä, jotta pääsee
avantoon. Sydäntalvella hän osti moottorisahan.

– Kaikki menee päin persettä, Tulikukka sanoi
kolmekymmentä vuotta sitten. – Kattokaa nyt tätä
ruokalistaa!

Hän oli juuri valmistunut University College of
Londonista. Genetiikkaa. Kutsuin häntä Mengeleksi

ja se nauratti Tulikukkaa. Istuimme koko perhe illallisella argentiinalaisessa pihviravintolassa. Isä ja äiti hehkuivat ylpeinä.

– Jos sinäkin käyt koulut kunnolla, pääset tänne opiskelemaan, isä sanoi minulle ja ohitti Tulikukan kommentin.

– Oisko täällä amista? vastasin.

Isä katsoi äitiä, joka tuijotti vaitonaisena ikkunasta Thamesin ruskeaa vettä. Äidin ensimmäinen ulkomaanmatka. Taisi olla isänkin, jos ei laskettu nuoruuden reissua Haaparantaan. Se Jawa oli vieläkin liiterissä.

Tulikukan jalka tavoitteli omaani pöydän alla. Minua nauratti. Korkokenkänsä pois potkaisseen Tulikukan paljaat varpaat työntyivät housunpuntistani sisään.

Tunnin kuluttua Tulikukka oli unohtanut uuden puhelimensa mustaan taksiin, ja minä olin suututtanut isän vielä pahemmin. Me häivyimme Lontoon yöhön.

– Nyt mennään! Tulikukka riemuitsi. – Ne ei muuten löydä hotellille. Eiks oo mahtavaa?

Myöhemmin illalla meidät heitettiin yökerhosta ulos, olin alaikäinen. Olimme vedelleet Tulikukan hommaamaa vahvaa intialaista ja minulle oli tullut huono olo. Sanoin Tulikukalle baaritiskillä, että kohta lentää laatta ja oksensin päälleni.

Seuraavana päivänä murjotimme keväisellä piknikillä Hyde Parkissa kevätesikoiden ja keltaisten

narsissien keskellä. Oli helvetin kylmä ja kamala olo. Harmaalta taivaalta tihutti vettä ja Tulikukalla oli mustissa verkkosukkahousuissa reidet kananlihalla. Isän ja äidin ylpeä kestopöytä alkoi hyytyä.

Piknik oli ollut Tulikukan idea.

– Tähänkö nyt pitäis ittersä kammeta? Isä tuijotti kostealle ruohikolle levitettyä peittoa.

– Eikö me voida edes pöydän ääreen mennä? äiti jatkoi, oikoi mekkoaan ja suostui kyykistymään.

Näytti olevan kukalliset alushousut.

Sushia ei kumpikaan suostunut maistamaan, ja isä alkoi puhua rehellisistä ahvenista, kalakeitosta ja Hauhonselän vesistä. Minä kävin oksentamassa punaisena kukkivan pensaan takana.

– Alppiruusu, äiti tyytyi sanomaan, kun laahustin takaisin viltille.

Viikon kuluttua Tulikukka oli jättänyt jatko-opinnot, loistavan akateemisen tulevaisuuden ja häipynyt Länsi-Afrikkaan. Hän halusi väli vuoden, eikä kukaan aavistanut, että se venyisi kymmenien vuosien mittaiseksi.

Joskus suurin tragedia on se, että saa sen minkä haluaa.

Kaikki meni todellakin päin persettä, minulla vielä enemmän. Siihen on monta syytä, osa on minussa. Suurimman osan kantaa Tulikukka.

Vuodenajat vaihtuivat nopeammin, juuri kun kuu-
kausi alkoi, se jo päättyi. Vanhenimme, kului vuosia ja
taas vuosia. Hetket ja valinnat kulkivat huomaamatta
ohitse.

Käteni, joka avaa pakastimen oven, ei ole enää sileä
ja ruskettunut. Se on maksaläiskillä.

Kun katson Tulikukan suuriin ja sinisiin silmiin, näen
siellä saman vanhan katseen.

Se pyyhkäisee vuosikymmenten ylitse. Se nollaa
kaiken. Länsiväylän liikenteen virta humisee pääni
lävitse. Loputon tuisku moottoritiellä ja siellä jossain
rantalepikon takana nouseva aurinko.

Vaikka olen sulkenut pakastimen oven, tiedän, että
siellä on Barbin pää.

Haukkaan pakkasessa lihapiirakkaa kahdella nakilla. Sinapilla ja ketsupilla. Täytteet leviävät poskille. Sinapin haju, kuuma ja likainen asfaltti. Kesä.

Tässä tilanteessa ei kai pitäisi olla nälkä, mutta minun on. Aivan hirveä nälkä. Vallankumous syö lapsensa matkalla giljotiinille, ahmii ne kaikki peräjälkeen ja synnyttää despotismin. Sitä hoki historianopettaja.

Mannerheimintie humisee vieressä ja käteni tärisivät vieläkin.

Lauttasaaresta on keskustaan pidempi matka kuin olen kulkenut koko elämäni aikana.

Kävelin määrätietoisesti, en tuntenut kipristävää kylmyyttä. En silmiin nousevaa vettä, en poskille jäätyviä kyyneleitä, en räkää nenän alla.

Se matka olisi pitänyt tehdä jo kauan sitten.

En ole koskaan päässyt hämäläisen kirkonkylän grillikioskista enkä siitä kesästä. En niistä tunteista, joita ei ollut tarkoitettu minun kaltaiselleni. Lämpimän oranssin telttakankaan tuoksusta ja yön hiljaisista äänistä. Kalojen molskahduksista, lокkien varhaisesta

kirkunasta, yhtäkkisestä moottorin pärähdyksestä järven toisella puolella.

Kuka väitti, että yksilö on ympäristönsä tuote, että hän voi valita elämänsänteensa?

Vedän perässäni sitä grillikioskia. Minun jäljessäni tulevat tirisevät ranskalaiset, pinttynyt makkaranhaju ja varisten levittämät roskat. Vihreän kurkkusalaatin mössö ja hiiltyneen mökin rauniot.

Minun jäljessäni tulevat Prisman keltalaputetut maitopurkit ja jauhelihalasagnet. Pelastusarmeijan ruokakassit, työllisyyskurssit ja vaihtuvat nartut Kelan toimistossa. Raaseporista tullut työvalmentaja uhosi, että hänellä on yli kolmenkymmenen vuoden kokemus, kyllä sinut töihin järjestetään. Uuvutin tyystin sen rantaruotsalaisen.

Kaikista sitkeimpänä minun perässäni tulevat suloiset viikonloput ja pehmeä, auringon kultaama iho, Tulikukan pisamat. Valtava häpeä.

Minun jäljessäni tulee Rauhaniemi ja lehmien ruostunut juomapunttu navetan takana.

Olen ajatellut, että se kesä leimasi koko elämäni, sillä kauneimmat muistot ovat joskus kauheimpia. Se leimasi elämäni vielä enemmän kuin äidin kimeä huuto ja kirvelevät kämmenet poskella.

Edestakaisin säntäilevät lehmät, hirveä kuumuus, lantalan viereinen mylläkkä, josta en ymmärtänyt yhtään mitään.

– Hei muru, mä autan sua! Tulikukka hihkaisi.

Kesäkuinen ilta oli jo pitkällä. Hän oli nojaillut keltaiseen jopoonsa ja odottanut, että työvuoroni kioskillä päättyi.

Silloin en vielä kiinnittänyt huomiota siihen, että Tulikukka ei ollut koskaan ikäistensä kanssa.

Oliko hänellä kavereita?

Tulikukka oli napannut isän Ladan ja kurvaillut sillä kymmenen kilometrin matkan kirkonkylälle.

– Helvetin nolo auto, hän totesi ja pamautti oven täysillä kiinni.

Välillä paukutin itsekin Ladan ovea ja kuvittelin, että ääni tuli Wyatt Earpin rinnakkaispiippuisesta haulikosta. Valumetallia ja kovaa puuta. Tombstonen peloton lainvalvoja, joka sanoi, että nopeus on hyvästä mutta tarkkuus lopullista.

Putsasimme yhdessä karstaantuneet parilat ja luutustimme rasvaisen lattian. Tein summittaisen inventaarion ja nappasin parit Tuplat mukaan. Siivosimme

asfaltilta ruttuiset paperit, tyhjät pullot ja tupakka-askit.

Lempeä tuuli ympäröi meidät. Yö lähestyi ja kaikki seikkailut olivat edessä.

Kioskin luukusta oli jännittävää katsella maailmalle, olla keskellä bensan tuoksua, vapautta. Punaista Marlboroa. Joskus Camelia. Jutella kavereiden kanssa, nähdä oudot tyytit ja lähtevät linja-autot. Lahti. Tampere. Hämeenlinna. Ilmassa oli odotus.

Silloin ei vaivannut ikuinen väsymys ja sekaisin menevät vuorokaudenajat, suoratoistopalveluiden unohtuneet salasanat, länkkärisarjat toisensa perään. Välähtävät katkelmat niistä.

Ruskeastetsoninen Rip Wheeler tarttuu tunkeilijaa rinnuksista ja sanoo, että annan sinulle viimeisen vaihtoehdon, joko lähdet nyt tai et lähde koskaan. Kuivan laakson takana kohoavat korkeat vuoret.

Tämän aukion toisella laidalla oli Matkahuolto. Maailma oli siinä.

Juha ajoi usein Tunturillaan kioskille toiselta puolelta kuntaa, silloin pidin tauon. Istuimme linja-autoaseman rappusilla ja söimme lihapiirakoita. Ruskeatukkainen rinnakkaisluokan Elina tuli punaisessa ruutupaidassaan välillä vaivihkaa meidän seuraamme.

– Toi ois susta kiinnostunut, Juha kuiskasi.

– Ootko varma?

Joskus kävimme katsomassa Mikkoa. Hän huhki kesätoissa Ehossa ja ampui iltaisin rottia, jotka

temmelsivät takapihan suurilla roskiksilla. Mikon työsopimukseen kuului myös aikainen aamuammuskelu.

Vonkasimme Juhan kanssa Mikon ilmakivääriä, mutta hän ei antanut sitä meille.

– Luottohommia, hän vastasi ja tähtäsi tyhjään rapisevaan jauhosäkkiin.

Loppukesästä Mikko laajensi repertuaarinsa rottien perässä hääraäviin kissoihin, myymälänhoitaja kehotti tekemään sen hiukan huomaamattomammin. Mikko piti kirjaa päänahoista.

– Olis täällä kotonakin töitä! isä jurautti keinutuolistaan Maaseudun Tulevaisuuden takaa. – Heinäpellolle tulet ainakin. Saat pistää paalit pinoon traktorin lavalle ja latoon. Ja tee suurempi kun viime kesänä. Se kaatu jo lokakuussa, koko lato meni tukkoon.

– Se on hyvä, että poika tutustuu työelämään, vaikka voisi se muuta olla kuin makkaranmyyntiä, äiti yritti puolustella ja teputti tiskirätin kanssa.

Ikkunoiden pokien välissä oli karpästen raatoja.

– Kattele jotain parempaa, hän lisäsi.

– Akkojen hommia, isä jatkoi. – Eikös sieltä kunnantalolta mitään löydy? Isäkin häpeis tommosta. Meillä on ruukattu tehdä kunnon töitä.

Se olikin lahtari, ajattelin, mutta en sanonut mitään. Ei se tervehtinyt evakkojakaan, kun niitä tuli kylälle. Isoisä käänsi päänsä pelloille ja kuusimetsiin. Olin

löytänyt navetan nurkalta kivikasan alta mustan saksalaisen Akka-Mauserin. Isoisä oli tuonut aseensa Santa-haminasta.

Jätin sen piiloonsa, Colt Peacemakerin olisin napannut.

Olisi pitänyt korjata liiterin kattoa ja tehdä joki-varteen uusia aitoja, vaihtaa piikkilangat sähköpaimeneen. Olisi pitänyt pestä ja kalkita navettaa, hakea kirves ja tappaa kanoja.

Olisi pitänyt kääntää kasvimaata.

Joka päivä olisi pitänyt jotakin, mutta pakenin kirkolle. Valehtelin itselleni kioskille lisää työvuoroja, jotta pääsin pois.

Tulikukka oli tullut Lontoosta kesäksi kotiin ja me olimme kuin ennen.

Me olimme isosisko ja pikkuveli. Iiris ja Ilmari. Sinisilmäinen ja kultatukkainen tyttö vihreässä topissa ja laiha, hiljainen poika.

Juha yleensä häipyi, kun Tulikukka ilmestyi paikalle.

– Kumma miten sä ton siskos kanssa syyhät, Juha totesi joskus.

En sanonut mitään. Mitä se Juhalle kuului.

Meillä oli Tulikukan kanssa onnellinen kesä. Soudimme iltaisin puolen kilometrin päähän saareen ja pystytimme oranssin teltan. Rauhaniemessä ei ollut vielä pientä mökkiä, kaikki oli meille lepik-

koa, koivikkoa, matalia kuusia, kivikkoa ja kaislikkoa.

– Tarviikos sinne nyt mennä? äiti kysyi, kun Tulikukka pakkaili saarikassiaan.

– Mitä helvettiä te siellä teette? isä kivahti minulle.

– Mitä sä tossa siskossas roikut? Antasit sen olla rauhassa.

Alkukesästä Rauhaniemessä riitti valoa, elokuussa kaivoimme esiin taskulampun. Joskus Tulikukka teki saaresta lumoavan paratiisin. Hän ripusti puihin värikkäitä paperilyhtyjä ja laittoi niiden sisälle kynttilöitä.

– Varo, ettet polta tätä kaikkea, sanoin.

– Se ois huikee näky. Lapset polttaa saaren! Tulikukka innostui.

Uimme lämpimässä järvessä. Kroolasin kauas rannasta, sieltä aukeni Rauhaniemi kivirantaisena ja vihreänä pohjoisena viidakkona.

Kuvittelin, että olimme Kalliovuorilla. Erämaassa. Olimme laaksossa vuoristojärvellä, josta olimme pakomatalla löytäneet tutkimattoman saaren. Turvapaikan. Me olimme Butch Cassidy ja Sundance Kid.

– Tuu tänne! Upeet näkymät! huusin.

Tulikukka vilkutti rantavedestä.

Hän ei koskaan uinut pitkälle.

Mitä siitä, jos tulee hätä, kun jalat eivät ylety pohjaan.

Minä pelastan siskon.

Siskokin pelasti minut lapsena metsässä valtavan biisonilauman edestä. Silloin annoin hänelle nimen. Tulikukka. Lehmät oli päästetty ulos ja keväästä hurjistunut lauma rynnisti pajukon takaa minua kohti. Jähmetyin paikoilleni, mutta salamana Iiris tempaisi minut sivuun ja makasimme ruohikossa sinivuokkojen seassa. Iiriksen kuuma hengitys pyyhki minun ja sinisen kukkameren ylitse.

Raivasimme rannasta kiviä ja pinosimme niistä laituria, tasoittelimme järven pohjaa ja kävimme katiskavarkaissa. Särjet paiskasimme takaisin järveen, mutta ahvenet ja hauet paistoimme nuotiolla, kun Tulikukka oli ensin perannut ne. Olin napannut kioskilta suolaa. Samalla Tulikukka selosti minulle soluista ja gee-neistä, koeputkista ja laboratorioista.

– Mä kuule kaasutin rottia hengiltä ja sitten avasin ne tutkijoille, hän julisti. – Mä vedän vielä joskus omaa ryhmää. Kantasoluilla sokeatkin saa näön takaisin.

– Tiedätkö, että kantasolu on sananmuunnos? kysyin.

– Mee vielä järveen. Sä haiset kioskille, Tulikukka tokaisi.

Joskus kuuntelimme mankalta vanhaa Olavi Virtaa ja Tulikukka lauloi mukana, että ajomies älä kiirehdi suotta, pakoon ei pääse kohtaloaan.

– Ihan hirveen banaali maku sulla, nauroin.

– Niin on, mutta tässä on sanomaa! hän hihkui ja heitteli minua männynkävyillä. – Sua vahtaa se ruskeetukkanen likka. Kuka se on?

– Elina, sen isä on eläintentäyttäjä. Ne ketut sun muut bilsanluokassa.

– Oot sä ihastunu?

– Ehkä, en mä tiä.

Käpy osui poskeeni lujasti ja nirhaisi ihoa.

– Oot liian nuori, Tulikukka ilmoitti.

Kun aamulla kävelin vedestä ylös, Tulikukka otti minusta valokuvan ennen kuin kuivasi pyyhkeellään.

Hetkeksi, pitkäksi viivähtäväksi hetkeksi, hän veti minut syliinsä, ja Tulikukan olkapään ylitse näin vihreän koivikon, nousevan auringon ja valoisan tulevaisuuden.

Minä lähtisin hänen mukaansa maailmalle.

Me lähtisimme helvettiin tästä kylästä, jossa tarvotaan savessa tasaisilla pelloilla ja kytätään naapureita. Mikä auto ajaa mihinkin pihaan, kuka ei itke hautajaisissa ja onko kaupungista ostettu uusi turkki.

Kunnanjohtaja on ylijumala ja valkoinen kunnantalo kirkosta seuraava pyhättö. Seuratalon takana kahlataan lumihangessa ja ihmetellään, kun joku on käynyt Tukholmassa.

Tuijotetaan sivusilmällä kaupassa, joskus kioskilakin.

Kiskaistaan lapsi selän taakse turvaan postissa, kun astelen jonoon. Nykäistään lastenvaunut hyllyjen taakse piiloon.

– Olisit tullut uimaan, sanoin Tulikukalle, kun hän yhä vain halasi minua.

– Mä en tykkää vedestä.

Minusta tuntui, että Tulikukkaa itketti. Tunsin sen olkapäätäni vasten.

Makuupussissa Tulikukan kyljessä oli hento kielon tuoksu. Hengitin samaan tahtiin hänen kanssaan.

– Lähdetään joskus vaeltaan jonnekin isoon ja villiin kansallispuistoon. Lähdet mun kanssa pakoon tätä kaikkea, hän sanoi.

– Minne?

– Yellowstoneen. Siellä on äärimmäiset olosuhteet. Ei siellä tällä teltalla pärjää.

– Kai nyt kesällä?

– Ei aina. Ja karhuja, susia, puumia ja biisoneita pitää varoa. Sen uumenissa on supertulivuori.

– Ois hieno nähdä biisoni, sanoin.

– Se on aika mahdoton kesytettäväksi, siihen tarvittavat geenit puuttuu. Ja sillä on korkea kortisolitaso.

– Mä haluan silti nähdä biisoneja.

– Me mennään vielä, muru. Siellä on upeita vuoria, jokia, putouksia ja geysirejä. Vihreitä laaksoja täynnä eläimiä, Tulikukka lupasi. – Jos menee liian lähelle geysiriä, polttaa itsensä. Pitää pysyä merkityllä polulla. Supertulivuori voi räjähtää koska tahansa.

Katselimme sinistä Hauhonselkää. Sen takana kohosi Pappilanranta ja kirkon torni. Sunnuntaisin kuunteelimme sileän vedenpinnan ylitse moikkaavia kirkonkelloja. Sudenkorennot tekivät silmukoita raukeassa lämmössä.

– Kumpi meistä menee tuolla naimisiin? Tulikukka kysyi.

– Ei kumpikaan, vastasin.

– Täältä on päästävä pois. Miten ne voi olla meidän vanhempia? Ihan vieraita ihmisiä!

– Kaks ääliöö kohtas jossain latotansseissa. Joivat punaista limonadia samasta pullosta.

– Ei vaan makaronin keitinnettä. Näin äitin keittiössä nuukuuksissaan juovan sitä.

Kiemurtelimme naurusta ja samassa huikea onnellisuus humautti ylitseni.

Tällaistako tämä on? Ei tarvitse koskaan olla yksin.

On joku, joka näkee ja tuntee, hyväksyy sellaisenaan.

Joku, joka on vielä niin kaunis, että siitä ei saa silmiä irti.

Joku, jonka tietää hymyilevän pimeässäkin.

Ja joka ei sano tappajapojaksi niin kuin kaikki muut. Ei muistuta menneistä. Ei koskaan muistuta.

Eikä edes kerro, että äiti kehotti sitä katselemaan itselleen muuta seuraa kesälomaksi, serkkujakin olisi hyvä tavata, ne sentään lukevat lakia ja kauppatieteitä.

Kyllä minä sen kuulin.

"En ole koskaan päässyt hämäläisen kirkonkylän grillikioskista enkä siitä kesästä.

En niistä tunteista, joita ei ollut tarkoitettu minun kaltaiselleni. Lämpimän oranssin telttakankaan tuoksusta ja yön hiljaisista äänistä."

liris on kaikkea mitä pikkuveli Ilmari ei ole: kaunis, valoisa ja täynnä elämää. Ilmari rakastaa siskoaan enemmän kuin mitään muuta.

Kun sisarukset kasvavat, liris suuntaa yliopistoon ja jättää taakseen pikkupaikkakunnan, mutta Ilmari jää. Jää vaikka kotikylällä ei ole muuta tarjottavaa kuin muistot ja vaikka elämä lipuu ohitse ilman että mistään saa otetta. Pikkuhiljaa myös mantereelta toiselle liehottava sisko alkaa muuttua vieraaksi ja menneisyyden tapahtumat asettuvat uuteen valoon. Mitä jää, jos edes muistoihin ei voi luottaa?

Rauhaniemi on tarkoin vedoin piirretty tarina sisarusrakkaudesta, tekemättä jääneistä valinnoista ja ihmisistä, jotka muuttuvat näkymättömiksi.

9 789520 487331